

نقد و معرفی کتاب

گنجینه بهارستان

نوید سادات

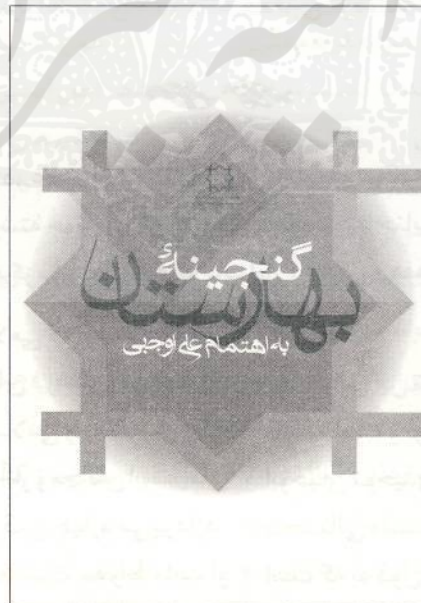

مجموعه گنجینه بهارستان که در بهار سال ۱۳۷۷ پایه گذاری شده و در صد احیاء رسائل و دستنوشته های کوچک و موجز مجلس شورای اسلامی است، با انتشار اولین دفتر آن که به موضوع حکمت اختصاص دارد، به فعلیت رسید. دبیر مجموعه، آقای علی اوجبی در مقدمه این دفتر، هدف از گردآوری و انجام این کار و نیز بخشها و موضوعهای در دست کار در احیاء این دستنوشته ها را بر شمرده و شمه ای از رسائل و دستنوشته های دفتر اول از مجموعه حکمت گنجینه بهارستان را که در چهار بخش منطق، فلسفه، کلام و عرفان ارائه شده و شامل ۱۸ نسخه دستنویس می باشد، معرفی کرده است.

اولین رساله ای که در این مجموعه احیاء شده است، منطق صغری اثری از میرسید شریف جرجانی است که یک دوره بسیار فشرده در علم منطق است که وی برای فرزندش تألیف کرده است. این رساله فارسی، در واقع، عصاره ای از دیگر رساله منطقی وی موسوم به منطق کبری است. دومین رساله این مجموعه الدرّة نام دارد که برگردان عربی منطق صغری است که توسط میرشمس الدین محمد، فرزند میرسید شریف جرجانی نگارش یافته. سومین رساله شرح الایسا غوجی اثر اثیرالدین ابهری (متوفی ۶۶۳ هـ. ق) است که به وسیله اندیشمند گمنام سده ۸ هجری، حسام الدین کاتبی به زبان عربی نگارش یافته است. چهارمین رساله،

الإیادة عن وحدانية الله، اثر گرانتینگ فیلسوف شهیر جهان اسلام، یعقوب بن اسحاق کندی است. موضوع اصلی این رساله، اثبات وحدانیت خداوند است، اما در کنار آن به مباحثی چون تناهی اجسام، جرم جهان و زمان نیز می پردازد. پنجمین رساله این مجموعه ترتیب السعادات و منازل العلوم نگاشته ابوعلی مسکویه (۳۲۰-۴۲۱ هـ. ق) است که در زمینه فلسفه اخلاق به شمار می آید. موضوع اصلی رساله، مسأله نیکبختی و گونه های آن و راه رسیدن به سعادت فرجامین است. ششمین رساله این مجموعه رساله ماهیت نفس است که ترجمه فارسی رساله فی النفس تألیف شیخ الرئیس ابوعلی سینا است که به قلم مترجمی ناشناس تحریر شده است. موضوع رساله مباحثی درباره ماهیت نفس و قوای آن و اثبات بقای نفس پس از مرگ است.

هفتمین رساله این مجموعه تجوهر الأجسام است که اثری است به زبان عربی از غیاث الدین منصور دشتکی از فلاسفه سده دهم هجری در رد ایرادهای وارد شده بر مبانی نظری پدرش میرصدرالدین، درباره ماهیت اجسام و چگونگی ترکیب اجزاء آنها و جزء لایتجزی. هشتمین رساله، شفاءالقلوب یکی از حواشی متوسط الهیات شفا است که به نثری مغلّق، توسط غیاث الدین منصور دشتکی به عربی نگاشته شده است. نهمین رساله این مجموعه، کیفیة معیة الواجب از جمله آثار منسوب به صدرالمتألهین شیرازی (متوفی ۱۰۵۰ هـ. ق) است. موضوع رساله،

گنجینه بهارستان، حکمت (۱)
(مجموعه رسائل منطق، فلسفه، کلام و عرفان)
به اهتمام علی اوجبی
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، چاپ اول ۱۳۷۹، تهران

چگونگی سریان وجود واجب در موجودات و معیت و احاطه اش بر ممکنات است.

دهمین رساله، رساله اعتقادی از نوشته‌های موجز کلامی خواجه نصیرالدین طوسی (۶۷۲-۵۹۷ ه. ق) در باب اقل مرتبه اعتقاد است. یازدهمین رساله این مجموعه که درباره مسأله جبر و اختیار است، رساله خلق الأعمال تألیف میرداماد است. رساله دوازدهمین پرسش و پاسخهای حکمی است که حاوی ۳۵ پرسش گوناگون فلسفی-کلامی و پاسخهای حکیم الهی، ملاعلی نوری از فلاسفه سده ۱۳ هجری است.

سیزدهمین رساله، رساله معاد از مؤلفی ناشناخته است که درباره معاد جسمانی و روحانی به زبان فارسی است. چهاردهمین رساله، نضایح پندنامه عربی، عارف بزرگ سده ششم، شیخ نجم الدین کبری است که با نثری شیوا و متنی استوار و موجز تألیف شده است. پانزدهمین رساله، حقیقه الحقایق از آثار عرفانی گرانسنگ شیخ اکبر محی الدین بن عربی (۶۳۸-۵۶۰ ه. ق) است که درباره مباحثی چون گونه‌های معرفت، اسما و صفات حق تعالی، انسان کامل، رابطه واجب و ممکن نگاشته شده. شانزدهمین رساله، لطائف التوحید نگاشته سعدالدین حموی (۶۴۱-۵۸۶ ه. ق) از مشاهیر عرفای سده هفتم هجری است که در باب الهیات است که برای عرفا، اصحاب تحقیق و واقفان معنی تألیف شده است. هفدهمین رساله، رساله حسن و دل،

نگاشته ادیب فرهیخته سده نهم هجری، یحیی سبیک نیشابوری است. این رساله ارزشمند به زبان رمزی و نمادین و در قالب داستانی جذاب و شیرین نگاشته شده است. حسن و عشق هجدهمین و آخرین رساله‌ای است که در این مجموعه احیاء شده است. این رساله که از آثار ارزشمند ادیب شهیر سده دهم هجری محمدبن سلیمان فضولی و با نثری مسجع و جذاب است، داستان سیر روح از عالم جبروت به ناسوت و سفرش به دیار بدن و شهر دل و ارتباطش با عقل و عشق و... بیان شده است.

همگی رسالات بر اساس نسخ موجود در کتابخانه مجلس شورای اسلامی تصحیح شده است که بعضاً سعی شده با نسخ موجود در سایر کتابخانه‌ها و یا کتب چاپ سنگی و کتب منتشر شده در خارج از ایران از همان موضوعات و کتابها تصحیح و تنقیح شود.

مصححان و محققانی که در این مجموعه همکاری داشته‌اند عبارتند از: آقایان علی اوجبی، دکتر جمشیدنژاد اول، دکتر ابوالقاسم امامی، امیر اهری، حامد ناجی اصفهانی، سیدمحمد یوسفی، دکتر نجفقلی حبیبی، بهروز ایمانی، سیدمهدی جهرمی، علی دژآکام و خانم‌ها فاطمه فنا و خدیجه مقدس زاده که اغلب آنها از همکاران و محققان مرکز نشر میراث مکتوب می‌باشند که در احیاء رسائل پیشگفته با کتابخانه مجلس شورای اسلامی همکاری کرده‌اند.

*

تازه‌های
نشر

فلسفه در عصر رنسانس اسلامی: ابوسلیمان سجستانی و مجلس او

نوشته جوئل ل. کرمر، ترجمه محمدسعید حنایی کاشانی

تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول ۵۰۱ ص + هفده صفحه مقدمه

کتاب فلسفه در عصر رنسانس اسلامی که توسط جوئل ل.

کرمر نگارش یافته، علاوه بر اینکه احیای فرهنگی در عهد آل بویه و انسان‌گرایی در عصر رنسانس اسلامی را به تفصیل بیان می‌کند به جایگاه و شرح زندگی، افکار، آثار و مجالس ابوسلیمان سجستانی، متفکر و دانشمند ایرانی قرن چهارم می‌پردازد. جایگاه محوری سجستانی به منزله شخصیت سقراط مانند او در قلب مجلسی از دانشوران در سطوح متفاوت (دانشمندان، فیلسوفان، ادیبان) و سهم بسیار نافذ او در انتشار میراث فرهنگی عهد باستان در حوزه فرهنگ اسلامی، از موضوعات مهم برای بررسی فلسفه در عصر رنسانس اسلامی به ویژه در قرن چهارم و

پنجم است.

اساس این تحقیق بر اساس منابع و متون خطی عربی و فارسی است و نویسنده با استناد به روایات و منابع به ویژه آثار ابوحیان توحیدی به معتقدات و تعالیم فلسفی ابوسلیمان سجستانی دست یافته است و از آثار او که تنها سه رساله فلسفی است که به قول نویسنده «تنها اسناد باقی مانده‌ای است که بطور مطمئن می‌توان به مؤلف واقعی‌شان ابوسلیمان سجستانی نسبت داد» متنی ارائه داده است و ارزش آن را با روایات توحیدی سنجیده است. این کتاب منبع ارزشمندی است از اوضاع فرهنگی اسلام در قرن چهارم به ویژه در دوران آل بویه.